

Malmö stad
Revisionskontoret

GRANSKNINGSRAPPORT

Elever som inte når målen - med matematiken i fokus

Projektledare: Kaj Oldrup

Beslutad av revisorskollegiet 2010-12-15

1	SAMMANFATTNING	4
2	KRITIK/FÖRBÄTTRINGSOMRÅDEN	6
3	PROJEKTBESEKRIVNING MM.....	6
3.1	Bakgrund till revisionens granskningsprojekt.....	6
3.2	Syfte	7
3.3	Avgränsning	7
3.4	Metod	7
3.5	Resurser.....	8
4	ÖVERSIKT	8
4.1	Rättsläget och övergripande beslut	8
4.2	Organisatorisk inplacering	9
4.3	Hur omfattande är kostnaderna?	9
4.4	Statistiska uppgifter.....	9
4.5	Enkätuppgifter.....	9
4.6	Stadsrevisionens tidigare granskningar.....	10
5	MÅLUPPFYLLELSE I SKOLAN – INTERNATIONELLT, SVERIGE OCH MALMÖ	10
5.1	Internationellt och Sverige	10
5.2	Sverige och Malmö	10
6	KUNSKAPER FÖR BÄTTRE MÅLUPPFYLLELSE.....	13
6.1	Övergripande om insatser för bättre måluppfyllelse.....	13
6.2	Utländsk bakgrund – hur påverkar det skolresultaten?.....	15
6.3	Nyanländas stöd på modersmålet. Ett hinder eller stöd?	17
6.4	Lärares insatser för bättre måluppfyllelse i matematik.....	18
7	MALMÖ – GEMENSAMT FÖR BÄTTRE MÅLUPPFYLLELSE.....	21
7.1	Lednings- och styrningsinstrument.....	21
7.2	Stadskontorets avdelning Barn- och ungdom	22
7.3	Utbildningsgruppen.....	23
7.4	FoU Malmö – utbildning (f d RMS - Resurscentrum för mångfaldens samhälle).....	23
7.5	Pedagogiska centralen.....	24
7.6	Matematiksatsningen	25
7.7	Modersmålsverksamhet	26
7.8	IT-resurser.....	27
8	MALMÖ – STADSDELARNAS ÅTGÄRDER.....	29
8.1	Vilken information tar ledningen ut ur IT-stöd?.....	29
8.2	Lärarkompetens ställt mot kraven.....	30
8.3	Hur uppmärksammas elever som riskerar att inte nå kunskapsmålen?	31

8.4	Vilka åtgärder sätter skolan in för eleverna som inte har nått målen i nationella prov i årskurs 5?	33
8.5	Dokumentation och uppföljning av insatta åtgärder?	34
8.6	Hur förvaras dokumentation? Sekretessregler?	35
8.7	Hur har lärarna utvärderat och omprövat sin undervisning?.....	36
9	FÖRKORTNINGAR. FÖRKLARINGAR.....	38
10	KÄLLOR OCH REFERENSLITTERATUR	39

1 Sammanfattning

Granskningen har haft som övergripande revisionsfråga: På vilket sätt följer stadsdelsfullmäktige upp och kontrollerar att skolorna i tid uppmärksammar elever som riskerar att inte nå kunskapsmålen? Slutsatsen är att det är varierande mellan stadsdelarna och att ledningsfunktionerna på skolor och uppåt i organisationen har svårt att få fram snabb och relevant information.

Malmö stads kommunfullmäktige har under de senaste åren anslagit över 2,3 miljarder kronor årligen för grundskoleverksamhet. Antalet elever i avgångsklasser har legat omkring 2 800. När det gäller elever som har uppnått målen – d v s har klarat av målen för samtliga ämnen så visar statistiken för 2010 att 60 % av Malmöeleverna nådde det målet men siffran för Sverige är 77 %.

För Malmöskolorna (eleverna) går det relativt sämre i matematik än i de övriga ämnena. Rankingen i Sverige (av 298 kommuner) blir plats 245 i matematik, plats 184 i engelska och plats 198 i svenska. Utöver matematik så är måluppfyllelsen låg för svenska som andraspråk (71,9 %) och de naturvetenskapliga ämnena. Det finns en samvariation på en del skolor mellan underkänt i matematik och underkänt i svenska. I en skola har 85 % av de som inte klarade matematiken heller inte klarat kraven för svenska.

Skolverket och Skolinspektionen har framhållit vikten av att elever med utländsk bakgrund ska ges stöd på modersmålet. Modersmålsenheten i Malmö har inte förmått ge det stödet i tillräcklig omfattning till skolorna i Malmö. I den nu pågående tillsynen från Skolinspektionen är detta en kritik som återkommer på flera ställen.

Revisionskontoret konstaterar att det finns en stor spridning i kunskap om vad dagens IT-system kan ge. Intrycket är att stadsdelarna är beroende av om någon eller några har fått tillräckligt lång tid att arbeta i dagens system och därmed ge cheferna administrativt stöd. Kommunstyrelsen har ansvaret för stadens elevadministrativa system. Detta har staden försökt ersätta sedan 2009 men överklaganden av upphandlingsärendet har fördröjt bytet. Någon reservplan för hur verksamheten ändå säkert och effektivt exempelvis ska kunna analysera statistik finns inte framtaget.

Det finns en hel del kommungemensamma funktioner och satsningar på projekt. Ansvaret för kommungemensamma enheter är delat mellan Kommunstyrelsen, Utbildningsnämnden och SDF Rosengård. Pågående utredningar om dessa funktioner bör påskyndas. Osäkerhet om vem som framöver ska ansvara för enheterna bromsar utvecklingen av dem. Uppföljning, utvärdering av dessa enheter och projekt måste förbättras oavsett finansiering eller organisatorisk tillhörighet. Exempelvis måste positiva resultat få en snabbare spridning till de skolor som uppvisar sämst måluppfyllelse.

Skolorna har olika sätt att fånga upp vilka elever som riskerar att inte nå målen. Frågan är hur stadsdelen får en samlad överblick över hur eleverna ligger till i förhållande till målen. Riskerna finns att det enbart blir de nationella proven och satta betyg som blir sig-

nalerna uppåt från skolnivån. Det är svårt för överordnade nivåer att få en mer strukturerad bild av läget - i synnerhet uppföljningen av alla ämnen.

Det finns olika former av åtgärdsprogram för de elever som riskerar att inte nå målen. Skolinspektionen har i några fall anmärkt på kvaliteten i dessa. Skolinspektionen påpekar att ibland lägger skolor ett alltför stort ansvar för stödåtgärderna på eleven eller elevens vårdnadshavare. Fokus måste ligga på de åtgärder skolan har ansvar för. Stadsrevisionen har i sin granskning (juni 2010) kommit till samma slutsats.

När det gäller dokumentation och uppföljning av insatta åtgärdsprogram så hänvisar de flesta till just åtgärdsprogrammen. Detta gäller då på individnivå. När det gäller stadsdelens möjligheter att få en samlad bild på stadsdelen så finns det risk att denna inte är tillräckligt strukturerad. Beträffande förvaring av akter tyder allt på att dessa förvaras så att obehörig åtkomst försvåras. En genomgång av offentlighets- och sekretesslagstiftningen – särskilt mot bakgrund av den nya skollagen - kan underlätta såväl för den som för anteckningar som för berörda intressenter – elev, föräldrar, lärare och övrig personal.

Lärarna har en betydelsefull roll när det gäller att få fler elever att nå målen. Enligt Revisionskontoret är det av mycket stor vikt för eleverna att den lärare som är bäst skickad att undervisa i ett visst moment är den som får uppdraget. Genom ett gott samspel mellan rektor, lärare och kollegor kan alla bli vinnare. Möjligheterna till kompetensutveckling, självreflektion, kollegial granskning och samspel med rektor förstärker lärarna i deras yrkesroll.

I flera skrifter har påvisats och betonats ledarskapets betydelse. Under 2011 genomförs två stora skolreformer – Grundskola 2011 och Gy2011. Båda kräver mycket kraft i implementeringen. Det blir då än mer betydelsefullt att ledarna på skolnivå kan få arbeta som pedagogiska ledare. Stödfunktioner i form av lokaler, inköp, personalfrågor, IT-frågor måste hanteras så att dessa blir ett effektivt stöd för verksamheten och dess ledare.

2 Kritik/Förbättringsområden

Kommunstyrelsen

1. Samordna tydligare de gemensamma funktioner och projekt som ska stödja skolorna i deras arbete med att öka elevernas måluppfyllelse. Detta gäller särskilt insatser för stöd på modersmålet.
2. Om avlösningen av skoladministrativt system försenas ytterligare genom fortsatta överklaganden, överväg då en temporär lösning för effektivare hantering av statistik och analys.
3. Samordna den statistikfångst som Malmö stad och olika myndigheter kräver av skolorna.

Samtliga stadsdelsfullmäktige

1. Förstärk er överblick och uppföljning av elevernas och skolornas måluppfyllelse, vilket inkluderar åtgärder för eleverna.
2. Förvissa er om att eleverna har behöriga lärare i de ämnen de undervisar i. Detta gäller särskilt svenska som andraspråk, matematik och naturvetenskapliga ämnen.
3. Säkerställ att rektorerna kan arbeta som pedagogiska ledare. Detta är särskilt viktigt med de stora reformer som ska genomföras under 2011.

3 Projektbeskrivning mm

3.1 Bakgrund till revisionens granskningsprojekt

Från revisionsplanen för 2009 finns följande skrivning:

Bakgrund: Stadsrevisionen har granskat elever i behov av särskilt stöd (grundskola) Vi har också granskat betygsutvecklingen (gymnasieskola). Vi har däremot inte granskat kunskapsutvecklingen från lägre stadier i grundskola till dess att eleverna lämnar grundskolan.

Med hjälp av den teknik som vi hade i granskningen Betygsutvecklingen borde det gå att välja ut granskningsobjekt där elevers kunskapsutveckling inte motsvarar sin tidigare nivå.

Skolverket, numera Skolinspektionen, har uppmärksammat landets kommuner på att det ofta finns ”okända” stadiövergångar och där mottagande skola inte får tillräcklig information om elevernas förkunskaper.

Det är också en fråga om att skolorna i tid ska upptäcka elever som riskerar att inte uppnå målen, sätta in åtgärder för att stödja eleverna och att utvärdera detta.

3.2 Syfte

Revisionsfrågan: På vilket sätt följer stadsdelsfullmäktige upp och kontrollerar att skolorna i tid uppmärksamma elever som riskerar att inte nå kunskapsmålen?

Vilka metoder har rektorer/barn- och ungdomschefer utvecklat för att uppmärksamma elever som riskerar att inte nå kunskapsmålen?

Vilken information tar verksamheten ut ur IT-stöd (t ex ELIT)?

Vilka åtgärder sätter skolan in för de elever som inte har nått målen i nationella prov i årskurs 5?

Hur dokumenterar och följer skolan upp insatta åtgärder för dessa elever?

Hur förvaras dokumentation? Beaktas eventuella sekretessregler?

Hur har skolan (lärarna) utvärderat och omprövat sin undervisning?

3.3 Avgränsning

Granskningen avgränsas till de elever som går årskurs 9 våren 2010. Om elevuppgifter inte går att få i tid så är reservplanen årskurs 9 våren 2009.

I första hand avgränsas sedan till skolor (stadsdelar) ut där det finns intressanta avvikelser enligt en kvantitativ bedömning.

3.4 Metod

Avsikten var i inledningen att använda kvantitativ metod för att få fram de elever, vars kunskapsutveckling inte motsvarar sin tidigare nivå. Det blir en jämförelse på individnivå mellan uppnådda betyg och tidigare uppnådd nivå i nationella prov (betyg åk 8 som reservalternativ). I nästa skede avsåg vi att kontrollera mot akter och intervjuer med mentorer och i görligaste mån också eleverna/föräldrar.

Detta metodupplägg byttes mot att följa statistik, Skolinspektionens tillsyn i Malmö samt hämta in en del kompletterande uppgifter från bl a barn- och ungdomscheferna.

Metodskiftet berodde på följande;

- Skolinspektionens pågående tillsyn tar mycket tid och kraft för skolor och ledningspersonal i berörda stadsdelar.
- Revisionskontoret bedömde att Skolinspektionen har resurserna och den djupa kompetens som krävs för att bland annat kunna bedöma åtgärdsprogram. Eftersom tillsynen låg tidsmässigt ”rätt” för revisionens granskning gav Skolinspektionens tillsyn ett gott underlag till revisionen.
- Stadsrevisionen måste också hushålla med sina resurser. Det andra gör behöver vi inte göra.

3.5 Resurser

Styrgruppen ur Revisorskollegiet:
Berit Söderholm, Sven-Åke Carlén, Tomas Nordin och Peter Langerbeck.
Projektledare från Revisionskontoret: Kaj Oldrup, cert kommunal yrkesrevisor.
Biträder i projektet: Hans Mandl
Kvalitetsgranskare: Lennart Håkansson, stadsrevisor.

Sakkunnig revisor har prövat sitt oberoende med mera enlighet med SKYREV:s rekommendation och inte funnit något hinder mot att utföra granskningen.

4 Översikt

4.1 Rättsläget och övergripande beslut

I Skollagens 1 kap. Allmänna föreskrifter 2 § uttrycks bland annat följande:

”--- Utbildningen skall ge eleverna kunskaper och färdigheter samt, i samarbete med hemmen, främja deras harmoniska utveckling till ansvarsställande människor och samhällsmedlemmar. I utbildningen skall hänsyn tas till elever i behov av särskilt stöd.---”

Av författningarna framgår att det finns olika mål att uppnå för de olika ämnena. När eleverna avslutar grundskolan (årskurs 9) får de betyg i 16 ämnen. Tre av dessa är behörighetsgrundande – i nuvarande antagningssystem - till gymnasiets nationella program. I den nya skollagen (som träder i kraft 1 juli 2011) kommer behörighetskraven för studieförberedande program att öka till godkänt i 12 ämnen och för de yrkesförberedande till godkänt i 8 ämnen.

Skolverket har på sin webbplats publicerat utdrag ur Skollagen, Läroplaner med flera författningstexter som understryker skolans skyldighet att ta hänsyn till elever som har behov av särskilt stöd.

Skolinspektionen har bland annat i två Kvalitetsgranskningar av svenska skolor publicerade under 2010 understrukit kraven på skolans kompensatoriska roll. Rapport 2010:14 har titeln ”*Rätten till kunskap. En granskning av hur skolan kan lyfta alla elever.*”

Kommunfullmäktige hade under flera år haft som prioriterat mål att fler elever ska bli behöriga till nationellt program på gymnasiet. I beslutet för 2009 anges som ett av målen för ”Barn och ungdomars livsvillkor” följande:

- Alla elever ska gå ut skolan med fullständiga betyg

I beslutet för 2010 har målet ändrats till att elevernas måluppfyllelse ska öka.

I årsredovisningen för 2009 följs dock detta upp med indikatorn behöriga till gymnasiets nationella program (3 ämnen).

4.2 Organisatorisk inplacering

Kommunstyrelsen ansvarar, enligt kommunallagen, för de lednings- och samordningsuppgifter som behövs i kommunen. Vid Skolverkets inspektion 2005 av skolorna i Malmö stad var det kommunstyrelsen, som fick svara för de samlade bedömningar som skulle göras för hela Malmö stad. Motsvarande kommer att gälla för den tillsyn som Skolinspektionen nu genomför under 2010-2011.

Stadsdelsfullmäktige ansvarar för grundskolorna inklusive särskolan. Stadsdelsfullmäktige utövar, inom sina geografiska områden, uppgift som skolstyrelse.

Utbildningsnämnden ansvarar, som skolstyrelse, för gymnasieskolorna i Malmö stad.

Utöver denna grundorganisation finns kommungemensamma funktioner:

- FoU-utbildning Malmö stad/Resurscentrum för mångfaldens skola (Ansvarig: Kommunstyrelsen)
- Pedagogiska centralen (Ansvarig: Utbildningsnämnden)
- Modersmålsenheten (Ansvarig: SDF Rosengård)
- Särskolans resursteam (Ansvarig: SDF Rosengård)

4.3 Hur omfattande är kostnaderna?

Omfattning av kostnader (tkr)

År	2008 (Bokslut)	2009 (Bokslut)	2010 (Budget)
Nettokostnad	2 387 000	2 392 000	2 372 000

Källa: Årsredovisning Malmö stad respektive Budget (tryckta) för Malmö stad 2010 med kompletterande uppgifter från Stadskontoret. Kostnaderna är skolverksamhet inkl skolbarnomsorg – resursfördelat och anslagsfinansierat.

4.4 Statistiska uppgifter

I Malmö stad fanns 2010 inte mindre än 31 kommunala skolor samt 15 fristående skolor som har satt betyg efter årskurs 9. Antalet enheter har ökat över åren. Antalet elever i avgångsklasser har legat omkring 2 800.

När det gäller elever som har uppnått målen – d v s har klarat av kraven för samtliga ämnen (över 16 stycken) så visar statistiken följande:

Enhet/år	2007	2008	2009	2010
Sverige	76	76	76	77
Malmö – kommunala skolor	64	65	63	60

Källa: Skolverket för respektive år. Brukar normalt publiceras i mitten av december men 2010 publicerat 15 nov.

4.5 Enkätuppgifter

Kommunstyrelsen genomför årligen genom Stadskontoret enkäter riktade till eleverna i årskurs 5, 7 och 9. I enkäterna behandlas språkutveckling, trygghet och hälsa, demokrati och inflytande samt interkulturellt arbete. Försöksverksamhet pågår med en enkät riktad

till eleverna där dessa ombeds utvärdera undervisningen. Ett omdiskuterat moment har varit om dessa därigenom skulle komma att ”betygsätta lärarna”

Vidare genomförs enkäter vartannat år till all personal i Malmö stad.

4.6 Stadsrevisionens tidigare granskningar

I källförteckningen i slutet av denna granskningsrapport finns förtecknat de granskningsrapporter som har beröringspunkter med denna granskning.

5 Måluppfyllelse i skolan – internationellt, Sverige och Malmö

5.1 Internationellt och Sverige

Det finns olika internationella jämförelser där Sverige jämförs med andra länder. När det gäller läsförståelse finns en åberopad – PIRLS. En annan internationell jämförelse, som ofta åberopas är PISA. Den gäller inom tre kunskapsområden: matematik, naturvetenskap och läsförståelse. Senast har 66 länder deltagit i den undersökningen. Slutligen finns TIMMS där man jämför elevernas kunskaper i matematik och naturvetenskap. År 2007 omfattande den studien 59 länder. En komplikation vid jämförelser är att alla elever inte har det officiella skolspråket som sitt modersmål.

Sverige har klarat sig relativt väl (plats i rangordningen) när det gäller läsförståelse. (Skolverkets Lägesbedömning 2010 tabeller s 118-119. Däremot har positionen försämrats när det gäller matematik och naturvetenskap. I TIMMS95 låg Sverige på tredje plats när det gällde naturkunskap i årskurs 8. I TIMMS2007 låg Sverige på plats 13. Försämringen är inte lika markant om man studerar Pisa-undersökningarna. När det gäller matematik är mönstret likartat.

Svenska skolungdomar ligger således rätt väl till när det gäller läsförståelse. Kunskapen om samhället och hur det fungerar brukar också få rätt höga värden i Sverige. Engelska har också en stark ställning i Sverige där dock Skolverket påpekar att av samtliga elever uppnådde 6,0 procent inte målen i engelska i årskurs 9 läsåret 2008/09.

5.2 Sverige och Malmö

Enligt SKL:s Öppna jämförelser 2010 (som avser läsåret 2008/09 om inte annat anges) så kan vi finna Malmös ”ranking” jämfört med kommunerna i Sverige. Det framgår där att när det gäller målet godkänt i alla ämnen så är Malmö på plats nummer 273 (av 289 kommuner). I Malmö klarade 64,8 % av eleverna målen för samtliga ämnen. Maxvärdet i Sverige låg på 95,3 % och minimivärdet 54,0 %. Medianvärdet: 76,9 % och det vägda medelvärdet 77,0 %.

Tabell: Godkänt i ämnesprov åk 9 i ma, eng och sv. Sverige - Malmö. Procent.

	Matematik	Engelska	Svenska
Sverige - maxvärde	100,0	100,0	100,0
Sverige - medelvärde	87,0	95,8	96,7
Sverige - minvärde	56,0	82,6	86,7
Malmö	80,4	94,4	95,5

Källa: SKL Öppna jämförelser. (läsåret 2008/09).

För Malmöskolorna (eleverna) går det relativt sämre i matematik än i de övriga ämnena. Rankingen blir plats 245 i matematik, plats 184 i engelska och plats 198 i svenska. I Skolverkets betygsstatistik (SIRIS) så kan vi gå vidare och studera hur det har gått i enskilda ämnen. De ämnen som Malmöskolorna (eleverna) når lägst måluppfyllelse är – med undantag för svenska som andraspråk – matematik och de naturvetenskapliga ämnena.

Andel (%) elever som nått målen i resp. ämne. 2009.

Ämne	Procent
Svenska som andraspråk	71,9
NO	78,0
SO	81,0
Kemi	84,2
Fysik	84,5
Matematik	87,2
Biologi	87,4

Källa: SIRIS

När det gäller ämnet matematik över åren 1999-2009 så visar statistiken på värden kring 87 %. Någon tydlig tendens går inte att läsa ut. Motsvarande för fysik m fl ämnen.

Malmö stadsrevision har i en separat granskningsrapport från 2009 belyst skillnader mellan resultat i nationella prov och betygsättningen. Såväl nationellt som i Malmö är den största skillnaden just i matematik. För Malmö fanns det en spridning mellan skolorna i vilken utsträckning som betyget avvek från det nationella provet. Revisionskontoret konstaterade i den granskningsrapporten sammanfattningsvis följande:

- De professionella samtalen om betygsättning måste föras mellan flera skolor. Det räcker inte med samtal inom den egna skolan.
- De kommungemensamma aktiviteterna behöver vitaliseras för att få en betygsättning som inte ger oförklarade skillnader mellan betyg och nationella prov.

Remissinstanserna var överlag positivt inställda till granskningsrapporten och flera pekade på en studiedag 15 juni 2010 för lärare inom såväl grundskola som gymnasieskola då bl a frågor om betygsättningen skulle behandlas.

I detta sammanhang är det också viktigt att tänka på skillnaden mellan att nå godkänt i alla ämnen respektive att ha nått behörighet till gymnasiets nationella program (tre ämnen). Malmö stad har tidigare haft en mycket stark betoning på att få fler behöriga till de

nationella programmen. Kommunfullmäktige har dock formulerat sin målsättning i budget för 2010 enligt det vidare begreppet. Kommunstyrelsen har i sin redovisning till kommunfullmäktige dock kvar som indikator just begreppet ”behöriga till nationellt program på gymnasiet”.

Om man detaljgranskar skolornas resultat i Malmö så kan man för vissa skolor finna att de har en högre ranking när det gäller att få eleverna behöriga till nationella program än ranking när det gäller att nå målen i alla ämnen. Detta kan vara ett tecken på att dessa skolor inriktar sig på att få eleverna behöriga till gymnasiet och att andra ämnen då blir nedprioriterade.

På lång sikt kan en sådan prioritering ge en ”tre-ämnes-skola”, vilken ger eleverna betydande svårigheter att senare hämta in kunskaper i ämnen som bör studeras under längre tid - exempelvis just fysik, kemi och moderna språk. För eleverna kan en sådan koncentration på tre ämnen uppfattas som trist. Ur rent pedagogisk synvinkel kan exempelvis matematik komma in som naturliga inslag i flera ämnen. Detta gäller inte bara fysik, kemi och samhällskunskap utan också t ex idrott, slöjd, teckning. En del matematiker har också pekat på samspel med musik!

Slutligen. Från och med 1 juli 2011 gäller nya antagningsregler till gymnasiet. Det kommer då att krävas godkänt i 12 ämnen för de studieförberedande programmen och 8 ämnen för de yrkesinriktade programmen. Senast vid denna tidpunkt blir nuvarande snäva inriktning på tre ”behörighetsgivande” ämnen föråldrad.

6 Kunskaper för bättre måluppfyllelse

6.1 Övergripande om insatser för bättre måluppfyllelse

Skolverkets skrift från 2009 ”Vad påverkar resultaten i svensk grundskola? Kunskapsöversikt om betydelsen av olika faktorer” sammanfattar verket själv till följande:

”--- Kunskapsunderlaget om grundskoleelevers prestationer i läsförståelse, matematik och naturvetenskap är förhållandevis gott och ger ett underlag för analyser om orsaker och förutsättningar för förbättringar. Skolverket har till exempel publicerat en analys med slutsatser.

I rapporten har fyra analyssystem använts för att sammanställa forskning som belyst olika faktorer betydelse för den ökande spridningen och den bristande likvärdigheten – segregering, decentralisering, differentiering och individualisering. Av texten framgår att dessa områden ska ses som sammanlänkade och att de bidrar till förståelsen av resultatutvecklingen.–” Skolverket Lägesbedömning 2010 s 57

I skriften ”**Bra kan bli bättre**” (Sveriges Kommuner och Landsting) anges som framgångsfaktorer:

- Har bra ledare (*politisk nivå, förvaltningsnivå, rektorsnivå*)
- Lyfter fram kompetenta lärare (*rätt kompetens på rätt plats*)
- Har höga förväntningar på skolans resultat (*hela organisationen*)
- Tar reda på hur det går (*kvalitetsarbetet på alla nivåer*)
- Har väl fungerande relationer (*förhållningssätt, kommunikation*)
- Har tydlig ansvarsfördelning (*politiker, tjänstemän, rektorer*)
- Fångar upp elever med svårigheter (*tidiga kontroller – stödinsatser*)
- Har enats om skolans mål (*gemensam syn på uppdraget horisontellt/vertikalt*)

För var och en av framgångsfaktorerna har skriften ett praktikfall – d v s en kommun som praktiskt har tillämpat styrningssättet och som har förbättrat sina skolresultat.

Skolinspektionen bedriver dels en regelbunden tillsyn över samtliga skolor i Sverige, dels granskas vissa teman i s k Kvalitetsgranskningar. I dessa väljer Skolinspektionen ett granskningstema som man sedan granskar över hela Sverige. Skolinspektionen väljer då ut ett antal skolor för dessa teman där man går på djupet. Detta avrapporteras i en rapport per skola och slutligen en sammanfattande rapport på temat. Några exempel på Skolinspektionens kvalitetsgranskningar, som gäller grundskolan, under senare år:

- Engelska i grundskolan
- Rektors ledarskap
- Skolors kompensatoriska förmåga
- Skolsituationen för elever med dyslexi i grundskolan
- Språk- och kunskapsutveckling för barn och elever med annat modersmål än svenska .

- Uppföljning och utvärdering av elevers kunskapsutveckling. Denna visade att de flesta skolor inte sammanställer eller analyserar elevernas resultat på övergripande nivåer.
- Undervisningen i svenska i grundsärskolan.
- Undervisningen i fysik i grundskolan. Granskningen visade bland annat att undervisningen inte speglar hela kursplanen. Det gör inte heller några av de läromedel som skolorna använder.
- Moderna språk. På många av skolorna talade lärarna och eleverna mest svenska på lektionerna. Flera av skolorna hade också stora avhopp från undervisningen - men de analyserade inte orsakerna till detta.
- Läsprocessen i svenska och naturorienterande ämnen. På en majoritet av de granskade skolorna uppmuntrar inte undervisningen eleverna till kommunikation och reflektion kring de texter som de har läst.
- Skolornas arbete vid trakasserier och kränkande behandling. Skolinspektionen har granskat 50 grundskolors arbete vid trakasserier och kränkningar. Granskningen visar bland annat att det ofta saknas vuxna utanför elevernas lektionstid, att det finns ett brustet förtroende för vuxnas förmåga, vilja och ork att hantera konflikter och att kamratstödarna ibland upplever att de får axla ansvaret för att reda ut konflikter i stället för att de vuxna gör det. Men det finns också goda exempel på skolors arbete mot trakasserier och kränkningar.
- Utbildning för nyanlända elever. Skolinspektionen har granskat kvaliteten i utbildningen för nyanlända elever på 34 skolor. På ingen av skolorna får de nyanlända eleverna den utbildning de har rätt till. Dessutom särskiljer skolorna ofta de nyanlända eleverna från de övriga eleverna, vilket leder till att de nyanlända inte blir en del av den sociala gemenskapen.
- Lärares utbildning och behörighet. Skolor fortsätter att låta lärare undervisa i ämnen som de saknar utbildning i, trots att det äventyrar elevernas rätt till likvärdig utbildning. Ett vanligt skäl är att ambitionen att ge eleverna samma lärare i flera ämnen väger tyngre än lärarens kompetens när rektorn schemalägger. Det visar Skolinspektionens återbesök vid 30 grundskolor som tidigare fått påpekan- den för att lärare saknar utbildning i ämnen de undervisar i.

Skolinspektionens kvalitetsgranskningsrapport (2009:05) om **matematik** innehåller en hel del iakttagelser som förtjänar uppmärksamhet. Resultaten baseras på besök vid 23 grundskolor men är sannolikt – tyvärr – giltiga för många fler skolor. Rapporten i mycket kort sammandrag:

- **Många elever får inte den undervisning de har rätt till i matematik.** Detta följer av att få lärare har tillräcklig kunskap om målen i kursplanen och i läroplanen. Elever får endast undervisning i begränsade delar av ämnet och de får därmed inte förutsättningar att utveckla olika förmågor såsom problemlösning, förmåga att se samband, resonera och uttrycka sig såväl muntligt som skriftligt eller hantera matematiska algoritmer, procedurer. I flertalet av de skolor som ingår i granskningen är inte lärarnas undervisning tillräckligt varierad och anpassad för att möta olika elevers behov och förutsättningar. Detta innebär att elevers resultat blir beroende av vilken lärare han eller hon har. Vidare dominerar enskilt arbete under lektionerna. Detta får konsekvensen att gemensamt samtal om

matematiska fenomen får för litet utrymme i förhållande till mekaniskt räknande i läroboken.

- **Många lärare har otillräckliga kunskaper om kursplanen.** Många lärare upplever att de inte har tillräckliga kunskaper om kursplanen. Sammantaget verkar kursplanen ha en svag eller obefintlig styrning/vägledning för lärarna. Ett skäl kan vara att kursplanen är skriven på ett sätt som är svårt att förstå och att skolorna har lagt för lite tid för gemensamma diskussioner och tolkningar.
- **Undervisningen är starkt styrd av läroboken.** Det får konsekvensen att eleverna får små eller inga möjligheter att utveckla sin kompetens i problemlösning, sin förmåga att använda logiska resonemang och sin förmåga att sätta in matematiska problem i sammanhang.
- **Flertalet elever har inte tillräcklig kunskap om målen i matematik.** Det gäller särskilt målen att sträva mot, kompetensmålen. Det är alltså inte tydligt för eleverna vad de ska kunna och vad lärarna ska bedöma och betygsätta. Eleverna har därmed svårt att påverka undervisningen och kan inte fullt ut ta ansvar och ha inflytande över sitt lärande.
- **Stor skillnad mellan resultat i prov och slutbetyg.** Det finns exempel där cirka 70 procent av eleverna får ett högre betyg i matematik än vad resultaten på de nationella proven visar. Det visar på brister i kvalitetssäkring av en rättvis och likvärdig betygsättning. De nationella proven rymmer exempel på flera förmågor exempelvis problemlösning, som granskningen av undervisningen pekar ut som ett område där eleverna får för lite träning.
- **Klassläraresystemet styr i lägre årskurser.** Av de lärare som undervisar i matematik i de granskade skolorna har nästan alla pedagogisk högskoleutbildning. Dock förekommer det att lärare saknar adekvat utbildning för att undervisa i matematik. Klassläraresystemet är starkt styrande i de lägre årskurserna och det är inte ovanligt att lärare med utbildning i exempelvis svenska och samhällsorienterande ämnen även undervisar i matematik och naturorienterande ämnen.
- **Rektor som pedagogisk ledare.** För att alla elever ska få den undervisning de har rätt till krävs ett målinriktat och kraftfullt utvecklingsarbete för att förbättra matematikundervisningen på flertalet granskade skolor. Rektor måste ta sitt fulla ansvar för styrning och ledning av kärnverksamheten, undervisningen, och lärarna måste ta sitt fulla ansvar för att utveckla sin undervisning.

6.2 Utländsk bakgrund – hur påverkar det skolresultaten?

I vilken utsträckning påverkas resultaten av att elever inte har svenska som sitt modersmål?

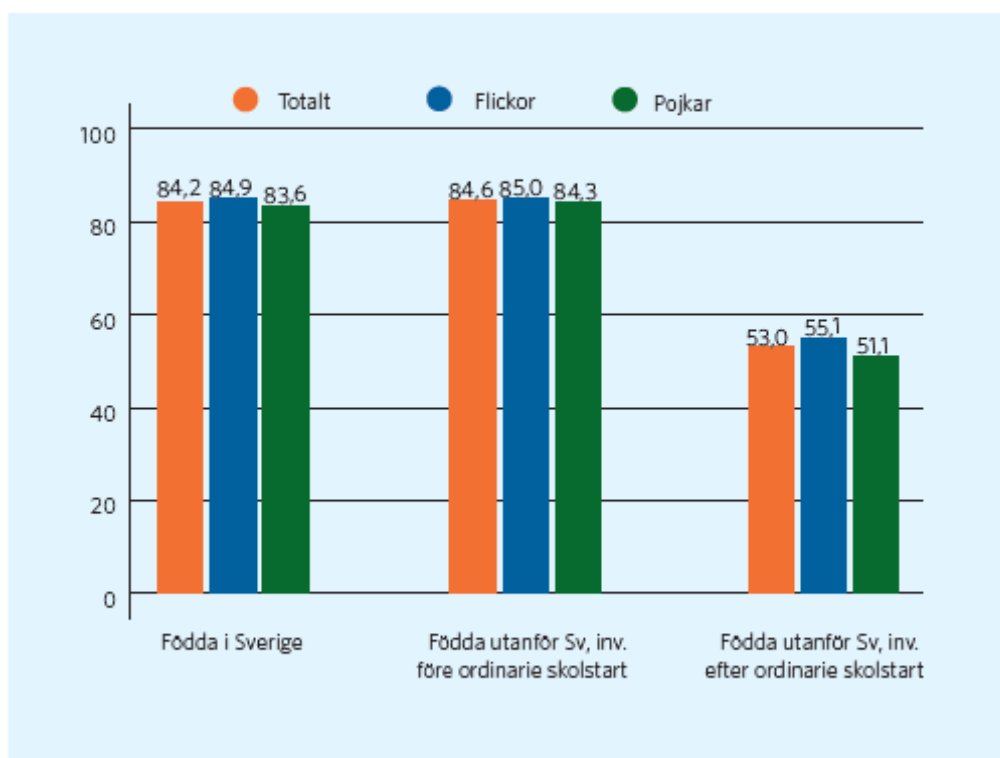
Först kan vi konstatera att visst har utländsk bakgrund betydelse för vilka resultat eleverna och därmed skolorna kan visa upp. Skolverkets – en gång prisbelönta - satsning på att utveckla den statistiska analysen med hjälp av sk SALSAs värden är ett uttryck för detta. Men senare resultat antyder att det inte är den utländska faktorn i sig som är så starkt påverkande. Skolverket har arbetat några år med att testa om den ursprungliga modellen håller eller behöver revideras – dvs att förnyade och förfinade kunskaper kan ge ett bättre förklaringsvärde än nuvarande modell.

Den tid eleven har haft i svensk skola har stor betydelse. SKL skriver så här:

”--- Elever med svensk bakgrund blir i högre utsträckning behöriga än elever med utländsk bakgrund. Skillnaderna inom gruppen elever med utländsk bakgrund är dock mycket större än skillnaderna mellan elever med svensk respektive utländsk bakgrund. Medan nästan 85 procent av eleverna som kommit till Sverige innan ordinarie skolstart blir behöriga är det endast 53 procent av de som kommit efter ordinarie skolstart som blir det.” Ur SKL Aktuellt om Skola och förskola 2010 s 18

Grafen nedan är från den skriften:

DIAGRAM 6. Andel elever med utländsk bakgrund behöriga till gymnasieskolan 2008

Källa: Skolverket 3

Skolverket har också kommit fram till att framförallt moderns utbildningsbakgrund förefaller ha större betydelse än man tidigare har trott.

Det land (eller kultur) som eleven och föräldrarna kommer ifrån kan också påverka när man jämför skolor och kommuner mot varandra. En kommun som Båstad framstår som synnerligen framgångsrik trots sin höga andel med utländsk bakgrund. Inom Malmö stad kan skolor med hög andel med utländsk bakgrund (danskar) ge goda SALSA-värden.

6.3 Nyanländas stöd på modersmålet. Ett hinder eller stöd?

Vad leder betoningen av stöd på modersmålet till? Tappar då inte dessa elever sin förståelse i svenska? Det är ju svenska på en hög – och ofta abstrakt nivå - som är skolans verktyg för fortsatt inläring.

Skolverket sammanfattar på följande sätt:

”--- Sedan 1960-talet har det pågått en diskussion om modersmålundervisningens betydelse för elevers utveckling i svensk skola.¹⁵ Med stöd i forskningen lyfter allt fler idag fram att undervisning på modersmålet har positiva effekter för invandrarelevers identitet, sociala mognad, inläring av svenska och andra ämneskunskaper.¹⁶ Även OECD lyfter fram betydelsen av modersmålsundervisning i rapport *Reviews of Migrant Education* (2010).” (Skolverket Lägesbedömning 2010, sidan 29)

Skolverket fortsätter sin analys med följande:

”--- Enligt Skolverkets undersökning från 2007 brister kommuner och skolor i att ge nyanlända ämnesundervisning och studiehjälp på deras modersmål. Ofta upplever nyanlända elever med god skolbakgrund att deras ämneskunskaper får ligga i träda medan de lär sig svenska. Kommuner saknar dessutom förmåga att överblicka möjligheterna att förändra skolornas reguljära verksamhet för att på ett flexibelt sätt kunna integrera nyanlända elever.---” (Skolverket Lägesbedömning 2010, sidan 29)

Det kan således finnas brister i hur skolan hjälper elever med annat modersmål än svenska att komma in i ämnet matematik.

Utöver detta finns utmaningen för elev, lärare och skola när de nationella proven ges. En knäckfråga är: Mäter nationellt prov i matematik svenskförståelse eller matematisk färdighet?

Skolverket har utvecklat sin syn om detta på webben under ett avsnitt frågor och svar:

”Kan elever undantas från nationella prov?”

Svar: Lärare i grundskolans årskurs 3 och 5 ska använda sig av proven inför bedömning om eleven har uppnått målen. Lärare i årskurs 9 och i gymnasieskolan ska använda sig av de nationella proven som stöd för betygssättningen. I det fall man bedömer att eleven inte har någon rimlig chans att klara ett prov eller ett delprov på grund av sina stödbehov bör man diskutera om eleven kan genomföra provet eller delprovet. Så långt det är möjligt överväger läraren hur provsituation och prov kan anpassas så att eleven ändå kan vara med. För vissa elever kan det vara ett sätt att visa kunskapskvaliteter som de i övrigt inte visat. Gäller det t.ex. en nyanländ elev med utländsk bakgrund kan det vara orimligt att låta eleven genomföra provet i svenska/svenska som andraspråk men kanske möjligt att med anpassning genomföra matematikprovet och utan anpassning göra provet i engelska.---”

”Hur kan jag anpassa proven för elever med annat modersmål än svenska?”

Svar: Dessa elever kan inte få proven anpassade enligt samma principer som elever med funktionshinder. Här är det tillkortakommanden i behärsningen av svenska som kan påverka genomförandet. För elever som läser svenska som andraspråk är det under

det nationella provet tillåtet att använda ordbok till och från modersmålet. De nationella proven i engelska är enspråkigt engelska och färdigheterna i svenska påverkar inte möjligheten att genomföra dessa prov. Skolan avgör om elev med annat modersmål än svenska kan delta i de nationella proven.

Generellt gäller att elever kan få språkligt stöd för att genomföra proven i matematik och biologi, kemi och fysik. Sådant stöd kan bestå av tillgång till modersmåls lärare eller lexikon vid provtillfället eller genomgång av svåra ord och uttryck strax innan provet genomförs. Det är dock viktigt att sådan hjälp utformas så att svaren eller lösningarna inte röjs eller att eleven genom översättningen får otillbörlig hjälp att förstå textens ämnesinnehåll. Översättning av delar av eller hela prov till andra språk bör inte göras. Proven utgår från att elever även språkligt ska kunna använda sina ämneskunskaper i en svenskspråkig miljö. Matematikproven finns dock översatta till engelska för de internationella skolor som finns i Sverige och dessa kan även för övrigt beställas för elever med engelska som modersmål och elever som skulle ha hjälp av den engelska översättningen.”

Revisionskontoret tolkar detta som att om eleven har **svenska** som sitt modersmål så är provet anpassat för det. Elever som har **engelska** som modersmål får också – bakvägen – utföra det nationella provet på sitt modersmål eftersom en auktoriserad översättning till engelska finns och då beroende på att vi har internationella skolor i Sverige. Beträffande **övriga modersmål** så får man inte översätta men däremot ”anpassa”. Hur Skolverket skulle hantera en begäran om auktoriserad översättning för våra fyra nationella minoritetsspråk (finska, meänkieli, samiska, romani chib och jiddish) är i skrivande stund oklart.

Revisionskontoret har frågat Malmö stads barn- och ungdomschefer angående samvariation mellan svenska och matematik. Frågan gällde de elever som inte nådde målen i matematik och hur många av dem som inte heller nådde godkänt i svenska. Ofta ger man värden kring 50 % med topp för SDF Södra innerstadens Sofielundsskolan: 18 av 21 elever (ca 85,7 %). D v s att av de 21 elever som inte klarade av matematiken så klarade 18 inte heller svenskan.

En av barn- och ungdomscheferna uppger:

”--- Vi får uppgifter att de nationella proven ofta är svåra att förstå om man inte har mycket god svenska.---”

Revisionskontoret har inte haft möjlighet att gå vidare och undersöka hur modersmålsundervisning, provsituation med flera stödåtgärder har varit utformat på skolorna. I denna del följer stadsrevisionen Skolinspektionens eventuella påpekanden i samband med deras tillsyn.

6.4 Lärares insatser för bättre måluppfyllelse i matematik

Vad är matematik? Det är viktigt att tänka på att matematiken omfattar olika delar:

- Aritmetik (räknelära). Traditionellt de fyra räknesätten d v s addition, subtraktion, multiplikation och division. Hit förs också att räkna med exponenter, kvadratrötter och logaritmer.
- Algebra kan beskrivas som en utökning av aritmetiken. Ett populärnamn, enligt Wikipedia, är bokstavsräkning. Det handlar här om behärska konstanter, variabler och ekvationer.
- Algoritmer kan ses som nästa nivå eller gren. Väldefinierade strukturer för hur ett problem ska lösas. Kan innehålla val för fortsatt lösning. En grund för dataprogrammering.
- Geometri. Hur man beskriver rumsliga samband – ytor, vinklar, omkrets m m.
- Statistik – en gren inom tillämpad matematik som hanterar och presenterar data. Ofta i form av tabeller eller diagram.
- Huvudräkning, överslagsberäkningar. Kanske inte en självständig del av matematik men ses ofta som en viktig förmåga att snabbt få fram rimliga svar.

Utöver dessa innehållsmål finns kompetensmål formulerade i styrdokumentet för skolan.

Det finns flera olika undersökningar och granskningar som pekar på lärarnas betydelse för att eleverna ska lära sig att tänka matematiskt. Det handlar inte om att kunna behandla en viss formel korrekt utan veta vilken formel som är tillämplig för att lösa ett problem. Ungefär som elever i träslöjd får lära sig skillnaderna mellan såg, hyvel, rasp och fil och när de verktygen är lämpligast att använda.

”--- På grundskolenivå utgörs matematikundervisningen till stor del av läroboksstyrt eget arbete och även här finns det indikationer på att den svenska matematikundervisningens inriktning kan vara en bidragande orsak till de svenska elevernas svårigheter. Studier som genomförts på uppdrag av Skolverket visar att grundskoleeleverna ganska sällan gör slumpmässiga räknefel. Bristerna finns snarare i elevernas förståelse av begrepp och modeller. Det är vanligt att beräkningsprocedurer tillämpas i fel sammanhang. Mer sällan är det proceduren som sådan som missuppfattas. En slutsats är att eleverna i högre utsträckning bör få tillfälle att diskutera matematik med lärare och klasskamrater, och i mindre grad vara hänvisade till eget arbete i läroböcker.--”
Ur Skolverkets lägesbedömning 2010 (s 41)

För att kunna sätta in insatser på rätt område är det viktigt att också skaffa sig kunskap om i vilka delar av matematiken som eleverna har svårigheter. På nationell nivå och gällande årskurs 3 finns följande observation:

”-- I ämnesprovet i matematik uppnår mer än 90 procent av eleverna kravnivån på 4 av 7 delprov. Det delprov som vållat störst problem är ”Förståelsen för de fyra räknesätten”, som enbart 73 procent klarade, medan hela 93 procent klarade delprovet ”Geometrisk figur”--”. SKL:s ”Om skola och förskola 2010”, s 19

Skolverket har redovisat erfarenheterna efter TIMMS07 och den uppföljning som gjordes efter det. Universitetslektor Bentley redogör, i filmade inslag som finns att hämta på

webbplatsen, på ett mycket tydligt och pedagogiskt sätt var och varför det går systematiskt snett för flera elever. Från den kan vi hämta följande sanna historia:

Läraren: "Vad blir 51-48?"

Eleven svarar: "17! Men det kan bli 3 också. Det beror helt på hur man resonerar!"

Detta blir då ett roligt men tydligt exempel på hur eleven tillämpar regeln för lån vid subtraktion felaktigt. (Eleven lånar från fel håll)

Åse Hansson, doktorand knuten till institutionen för didaktik och pedagogisk profession vid Göteborgs universitet, har särskilt intresserat sig för matematikundervisning i grupper med flerspråkiga elever. Hon har utvecklat en modell för att beskriva och analysera matematikundervisning utifrån ansvarstagandet för elevernas matematikinlärande. Med hjälp av denna modell blir det möjligt att undersöka effekter av Eget arbete respektive stort läraransvar. Det finns i dagsläget preliminära resultat vilket hon sammanfattar till följande:

"Undervisningsansvar enligt modellen påverkar signifikant elevernas resultat på ett positivt sätt. Detta innebär att i de klasser där man inte lagt över ansvaret för matematiklärandet på eleverna (Eget Arbete), utan där läraren i stället tar ansvar för att belysa matematikinnehållet på ett didaktiskt sätt (dvs "undervisar") samtidigt som läraren också låter eleverna arbeta med problem, diskutera och argumentera för olika lösningar (dvs arbeta med sin egen förståelse av innehållet), i de klasserna presterar eleverna bättre resultat.

Ytterligare ett resultat i min forskning visar att i klasser med en hög andel elever födda utomland (elever som kan förväntas ha svaga kunskaper i svenska språket) förekommer inte denna typ av undervisning lika ofta som i klasser med hög andel svenskfödda elever. Detta innebär att den grupp elever som är i mycket stort behov av stöd för lärandet i form av undervisning och handledning av lärare, som dessutom är i stort behov av att diskutera och argumentera i matematiken (både för förståelsens skull, men också för att utveckla färdigheter i svenska språket) mer sällan får den möjligheten på matematiklektionerna." (telefonintervju 2010-11-12 med efterföljande dokumentation)

Skolinspektionen skriver i sitt tillsynsbeslut över SDF Oxie:

"--- En faktor som kan bidra till ökade kunskapsresultat är elevernas möjligheter att få studiehandledning på modersmålet. Detta fungerar fortfarande inte tillfredställande på --skolan där majoriteten av elever med utländsk bakgrund i stadsdelen finns.---"

Revisionskontorets summering:

Det är av stor vikt att alla inom Malmö stad får en gemensam bild av var de största briserna finns och vilka medel som är bäst att lösa utmaningarna.

7 Malmö – gemensamt för bättre måluppfyllelse

7.1 Lednings- och styrningsinstrument

I Kommunfullmäktiges **budget** för 2010 uttrycks att ”alla elever ska nå målen”. När det gäller den ekonomiska tilldelningen så går det inte att i den tryckta budgeten få fram alla anslag som gäller skolverksamhet. Det gäller anslagsfinansierat för skola och som går till stadsdelarna. Stadskontoret har upplyst Revisionskontoret om att i Kommunstyrelsens förslag till kommande budgetar ska detta framöver vara möjligt.

I tidigare års **årsredovisningar** till kommunfullmäktige och i **delårsrapporter** under 2010 arbetar staden med uppföljning av indikatorer. När det gäller grundskolans mål ”alla elever ska nå målen” så har detta emellertid snävats in till ”Andel elever som uppnår behörighet till de nationella programmen på gymnasiet”. Detta är en reduktion mot skollagens och kommunfullmäktiges mål. Stadskontoret har upplyst Revisionskontoret om att i Kommunstyrelsens kommande förslag så överväger Kommunstyrelsen/Stadskontoret att uppföljningen ska ske på samtliga ämnen.

Stadsrevisionen tog upp denna fråga i ”Kvalitetsgranskningen” (2007).

Från yttrandena över granskningen 2007:

Flera stadsdelsfullmäktige utvecklar vikten av att bedömningen av skolans resultat när det gäller betyg måste omfatta mer än de tre ”kärnämnen”. Ett tydligt exempel på detta är i SDF Centrums yttrande där man har i sina lokala mål för 2007 angett: ”Andelen elever som når godkänd nivå ska öka i samtliga ämnen, inte enbart kärnämnen”.

SDF Fosie utvecklar följande resonemang: ”--- SDF Fosie tycker att detta är en väsentlig fråga och önskar att skolornas redovisning av resultat breddas och problematiseras så att en mer rättvis bild av elevernas faktiska prestationer ges. Generellt anser SDF Fosie också att Malmö stad ska redovisa de som klarar att uppnå målen i stället för de som inte klarar det, en uppmaning som revisionskontoret uppenbarligen delar då man genomgående redovisar andel godkända elever osv.---”

Kommunstyrelsen anför i sitt yttrande: ”--- Den mätning som görs på kommunövergripande nivå fokuserar helt på de behörighetsgivande ämnena svenska, matematik och engelska men detta förhindrar inte att fokus på den lokala nivån också läggs på övriga ämnen. Mätning av elevernas meritvärden är ett sätt att beskriva utfallet för samtliga ämnen. Nuvarande elevsystem saknar enkel tillgänglighet för denna typ av statistikuttag. ---”

Skolinspektionen uttrycker när de gör sin tillsyn och inte är nöjda:

”X-skolan ger inte alla elever förutsättningar att nå lägst uppnåendemålen i samtliga ämnen. (Lpo 94, 2.2 Kunskaper, Mål att uppnå i grundskolan, kursplaner).”

Kommunfullmäktige brukar varje år i september behandla en rapport från Stadskontoret ”**Betyg och nationella prov**”. I den redovisningen finns vårens tre behörighetsgivande ämnen med. För samtliga betyg måste man vänta till året därpå. Någon samlad redovis-

ning av hur det gick för skolorna och eleverna ett visst bestämt läsår finns således inte. I år har rapporten "Betyg och nationella prov" blivit ytterligare försenad till Kommunfullmäktige eftersom barn- och ungdomsberedningen (under Kommunstyrelsen) återförvisade förslaget till Stadskontoret för kompletteringar. Stadskontoret uppger att i och med de nya behörighetsreglerna till gymnasiet så måste sammanställningen förändras i och med läsåret 2010/11.

Slutligen finns **Kvalitetsredovisningarna**. I anvisningarna anges att kvalitetsredovisningarna för skolorna ska vara klara och tillgängliga på stadens hemsida senast 15 oktober. Vid Revisionskontorets kontroll i början av november så visade det sig samtliga skolors kvalitetsredovisningar inte fanns utlagda på webbplatsen. En osystematisk struktur gör dem dessutom svårfunna.

Stadsdelsfullmäktige respektive Utbildningsnämnden för gymnasierna har t o m december på sig med nämndsanalysen. Malmö stads samlade kvalitetsredovisning ska vara beslutad av kommunfullmäktige senast 1 maj. Tidplanen innebär i denna del att redovisning av verksamhetens kvalitet och verksamhetens ekonomi inte sker vid samma tidpunkt.

I och med den nya skollagen så borfaller statens krav på en separat kvalitetsredovisning men det finns tydliga krav på systematiskt och dokumenterat kvalitetsarbete.

7.2 Stadskontorets avdelning Barn- och ungdom

Kommunstyrelsens förvaltning – Stadskontoret – omorganiserades senast 2008 för att ge bättre ledning och stöd i de frågor som särskilt berör stadsdelsfullmäktige. Den tidigare SDF-avdelningen uppdelades i tre. I detta sammanhang är avdelning Barn- och ungdom av särskilt intresse. Utöver medarbetare från SDF-avdelningen fördes en medarbetare för statistik och en systemförvaltare till den nya avdelningen. Ytterligare rekryteringar har skett.

Avdelning Barn- och ungdom har som en viktig uppgift att vara beredningsorgan för de frågor om förskola och skola som behandlas av kommunstyrelsen eller kommunfullmäktige.

Utöver detta finns uppgifter som handlar om kommunstyrelsens samordningsansvar för förskola och skola i kommunen. Bland annat uppfyller avdelningen sekreterarfunktionen då Malmö stads barn- och ungdomschefer har sina samråd.

En mycket stor uppgift är att samordna det arbete som krävs i samband med skolreformen Skola 2011.

Det huvudsakliga ansvaret för samordning av reformerna inom gymnasieskolan, Gy2011, ligger på Utbildningsförvaltningen. Men exempelvis de skärpta behörighetskraven till gymnasieskolan från och med läsåret 2011/12 är en fråga som har samordnats mellan de båda förvaltningarna.

7.3 Utbildningsgruppen

Under några år fanns i Malmö stad ett program (med en stor mängd projekt) som gick under beteckningen "Välfärd för alla" (VfA). En del i detta var att finna kontaktytor mellan kommun och näringsliv. Ett viktigt politikområde gällde ungdomarnas utbildning. Det gällde att få Malmös ungdomar konkurrenskraftiga på arbetsmarknaden.

En "arvtagare" till VfA:s skolambitioner lever kvar i en tjänstemannagrupp som består av stadsdelscheferna i SDF Södra innerstaden, SDF Centrum respektive SDF Fosie, Utbildningsdirektören (gymnasieskolorna) samt avdelningschefen för Stadskontorets Barn- och ungdom. Därutöver biträds gruppen av sekreteraresurs från Stadskontoret.

Tjänstemannagruppen har tagit initiativ till en analys av Malmö stads skolresultat. Analysen har fått inspiration av de två omfattande skrifter som Skolverket respektive SKL har gett ut. (se i denna rapport avsnittet om "Kunskap för bättre måluppfyllelse"). Samtliga barn- och ungdomschefer har bland annat mot bakgrund av detta fått besvara en enkät som kortfattat ska ge en bättre bild av läget i Malmö.

Revisorkollegiet och Revisionskontoret har fått en föredragning om detta arbete. Några officiella dokument finns dock inte från vare sig chefsgruppens möten eller resultatet av enkäten riktad till barn- och ungdomscheferna.

Nedanstående är Revisionskontorets noteringar om vad gruppen har kommit fram till:

- Det krävs omfattande informationsinsatser om vad Skola 2011 och Gy 2011 innebär. Information krävs dels till rektorer, lärare men också till allmänheten.
- Kunskapsspridning om bl a bedömningsarbete.
- Organisatoriska förändringar krävs t ex när det gäller förskolechef (lagändring) och de skärpta behörighetskraven för lärare och förskollärare.
- Det ställs ökade krav på dokumentation och rättssäker behandling (en sanktions-trappa är införd i nya skolförfattningarna och den gäller lika för kommun och friskolor)
- Hantering av överklaganden måste ske rationellt och rättssäkert.
- Tydliggöra hur en högre måluppfyllelse ska nås – kunskapskravet och skolans kompensatoriska uppdrag.
- Stöd genom juridisk, arbetsrättslig kompetens, personalutveckling/rekrytering.
- Stöd genom en begränsning av målfloran.

7.4 FoU Malmö – utbildning (f d RMS - Resurscentrum för mångfaldens samhälle)

Denna enhet sorterar organisatoriskt sedan hösten 2008 under Kommunstyrelsen stadskontoret/Avdelning barn och ungdom. Enheten är en samarbetsform mellan Malmö stad och Malmö högskola. Fysiskt finns verksamheten i kvarteret Rönnen (f d Värnhems sjukhus).

FoU-utbildning erbjuder kurser, seminarier, forskningscirkel och temaveckor för alla pedagoger och skolledare i Malmö stad, men också riktade insatser mot enskilda skolors behov. I samarbete med Malmö högskola erbjuds forskarutbildning till licentiatnivå för förskollärare och lärare anställda i Malmö stads förskolor/skolor. Utöver detta har FoU-enheten fått uppdrag att utföra utvärderingar av gjorda insatser inom skolan.

7.5 Pedagogiska centralen

Denna enhet sorterar organisatoriskt under Utbildningsnämnden. Fysiskt finns verksamheten i kvarteret Rönnen (f d Värnhems sjukhus). Pedagogiska centralen, som är Malmö stads centrala resurs vad gäller pedagogisk användning av media/IT i skolorna och innefattar Malmö Naturskola och Matematikutveckling. Verksamheten omfattar cirka 30 anställda. Malmö Skolmuseum överfördes till Kulturnämnden 1 juli 2010.

Stadsrevisionen genomförde en granskning 2008 om stödfunktioner där då bland annat Pedagogiska centralen ingick. Granskningen gav inte anledning till någon kritik men lade vissa förslag till förbättringar rent allmänt om hur enheterna presenteras i Malmö stads intranät och på webben.

Pedagogiska centralens verksamhet bedrivs till mycket stor gentemot stadsdelarnas skolor. Den organisatoriska placeringen och finansieringen har varit föremål för en utredning. I utredningsuppdraget ingick också att behandla enhetens uppdrag som övergripande stödresurs.

Utredningen blev klar 19 februari 2010. Denna kom bland annat fram till att eftersom verksamheten är anslagsstyrd så har den organisatoriska placeringen inte så stor betydelse. Enheten styrs genom styrdokument inte genom avtal med de olika stadsdelarna eller skolorna. För att öka influenserna från intressenterna föreslås en ledningsgrupp, som ska få till uppgift att besluta om verksamhetsplanen. Vidare diskuteras i utredningen om inte ett namnbyte till Centrum för Pedagogisk Utveckling (CPU) skulle göra tydligare att det inte längre är en utlåningscentral (AV-central). Vidare lämnas flera förslag som skulle förbättra marknadsföringen och kontakterna med skolorna – bland annat hur enheten marknadsförs, personalrotation och att använda sig av det goda exemplet från Malmö Latinskola när det gäller skolbibliotek. Slutligen berörs distributionen av media. Den kommer i en framtid att gå över strömmande media (datorkommunikation) men eftersom alla enheter i Malmö stad inte har tillgång till detta så krävs en avvecklingsplan.

Utbildningsförvaltningen har inte angett något datum då beslut förväntas.

7.6 Matematiksatsningen

Skolverket har regeringens uppdrag (U2009/914/G) att stödja utvecklingen av undervisningen i matematik, naturvetenskap och teknik. De skolformer som omfattas av denna satsning är grundskolan, obligatoriska särskolan, specialskolan och sameskolan. Bland annat utdelas bidrag för att stärka och stimulera skolornas eget utvecklingsarbete med att höja kvaliteten i matematikundervisningen.

Skolverket har framhållit att det är extra viktigt att erbjudandet som matematiksatsningen går direkt till ”klassrumsgolvet”. Det enda kommunen är inblandad i centralt är att ”vara skickebud” – d v s att förmedla information från och till skolorna.

I Malmö stad har följande enheter sökt och fått beviljat bidrag enligt följande:

Kommunövergripande handläggs tre skolor som har fått medel 2009;

Skola	Belopp
Dammfri särskola	39 000 kr
Söderkulla kommunikationsklasser	170 000 kr
Lindängeskolan	1 278 000 kr

År 2010 har 6 skolor beviljats medel:

Skola	Belopp
Munkhätteskolan,	155 000 kr
Munkhätte/Eriksfält	255 000 kr
Lindängeskolan	234 000 kr
Lindänge särskola	99 000 kr
Rosengårdsskolan	492 125 kr
Videdalsskolan	1 071 000kr

Totalt har Malmö erhållit 2 306 125 kr. En del av årets projekt exempelvis Rosengård sträcker sig även över år 2011.

7.7 Modersmålsverksamhet

Modersmålsverksamhet kan beskrivas ha två ben;

1) Ett ben ger eleven ett gott modersmål. Modersmålet ska talas och skrivas korrekt.

Detta lägger en god grund för att lära sig nästa språk. Det handlar också om modersmålets betydelse för identitet, kulturell förståelse och att få en god begreppsapparat. Detta är en regelrätt språkundervisning – *modersmålsundervisning*.

2) Ett andra ben handlar om att ge eleven *stöd på modersmålet* – d v s att när eleven i den ordinarie undervisningen upplever hinder p g a språket så har eleven rätt till studiehandledning i olika ämnen på sitt modersmål.

Modersmålsenheten sorterar i Malmö organisatoriskt under SDF Rosengård. Fysiskt finns de flesta modersmållärarna ute i respektive stadsdel men samordningsfunktionerna finns i SDF Rosengård. Verksamheten är anslagsfinansierad – d v s kommunfullmäktige ger ett direkt anslag som inte är kopplat till resursfördelningsmodellen som annars gäller för stadsdelarna.

Ett ständigt bekymmer har varit det rent schematekniska. Modersmålsundervisning har, av ekonomiska skäl, ofta inneburit att verksamheten bedrivs för elever som kommer från olika skolor i staden. Dessa måste då ta sig till den skola där huvuddelen av eleverna och modersmålläraren finns. Ofta läggs då dessa lektioner i slutet av skoldagen så att alla ska kunna delta. Motivationen att delta har då sjunkit eftersom skoldagen blir förlängd.

Kritik har riktats mot att resurserna inte räcker till de behov som skolorna har uppgett för stöd på modersmålet.

Skolinspektionen har exempelvis i sitt tillsynsbeslut för Klagshamnsskolan, SDF Limhamn/Bunkeflo, skrivit angående detta:

”--- I grundskoleförordningen anges att en elev ska få studiehandledning på sitt modersmål om eleven behöver det. Det finns på skolan ett antal elever med utländsk bakgrund och flera bedöms ha behov av studiehandledning på sitt modersmål. Malmö kommuns centrala modersmålsenhet ansvarar för resurstilldelningen avseende studiehandledning, men av intervjuerna med rektorn och lärare framgår att de resurser skolan tilldelats är otillräckliga. Det är rektorns ansvar att trots det tillgodose elevernas rättigheter men skolans prioriteringar har inte resulterat i att alla elevers behov har kunnat tillgodoses. ---”

Skolinspektionen har motsvarande skrivning för flera andra skolor i Malmö stad.

Kommunstyrelsens barn- och ungdomsberedning gav 2009-04-07 stadskontoret ett ansvar at utreda modersmålsverksamheten. I juni samma år var stadskontorets bakgrundsmaterial klart. Uppdraget gick till Linnéuniversitetet. Utredningen levererades till stadskontoret i slutet av mars 2010 men befanns ha brister såväl beträffande materialinsamling som svar på lämnade frågor. Stadskontoret har därför med egna resurser drivit frågan vidare. Stadskontorets avdelning Barn och ungdom har till sig knutit en referens-

grupp av rektorer. Uppdraget från kommunstyrelsens barn- och ungdomsavdelning från april 2009 har således ännu inte slutförts.

Revisionskontoret noterar vidare att kommunstyrelsen i sin budgetskrivelse till kommunfullmäktige angående budget 2011 har en skrivning om språkets betydelse för måluppfyllelsen i skolan. Här anges bland annat att ämnesundervisning på modersmålet ska vidareutvecklas och att försöksverksamhet ska startas där elever får undervisning i matematik på sitt modersmål, under tiden som de utvecklar sina kunskaper i svenska.

På riksplanet finns initiativ om att modersmål skulle kunna bedrivas på distans. Regeringen har sänt ut ett lagförslag om distansundervisning vad gäller modersmålsundervisning och stöd i form av studiehjälp på modersmålet. Svar på den remissen ska vara Utbildningsdepartementet tillhanda den 27 december 2010. Malmö stad är en av remissinstanserna.

7.8 IT-resurser

Kommunstyrelsen är ansvarig som systemägare för gemensamma system inom skola. Det kan finnas system som endast används inom en nämnd/förvaltning, som då ansvarar för detta. I Malmö stads intranät (KOMIN) anges det finns angivet tre gemensamma **elev-administrativa** system:

- **Elit** är Malmö stads system för elevadministration. I systemet hanteras förskoleverksamheten, grundskolan, gymnasieintagningen, gymnasieskolan, vuxenutbildningen och kulturskolan.
- **Skola24** som levereras av Nova Software är ett system som har funktioner för att hantera elevernas frånvaro och det omdöme som lärarna ger i varje ämne. Från samma leverantör kommer också det schemaprogram som används i Malmö stad.
- **PMO** är ett systemstöd för Malmö skolors skolsköterskor, skolläkare och skolpsykologer.

Malmö stad har sedan 2009 försökt att handla upp en ersättning för Elit, som anses föråldrat. Tidplanen har förskjutits flera gånger eftersom en leverantör har överklagat och upphandlingen har fått göras om. Revisionskontoret har frågat stadskontoret om de har förberett någon form av reservplan t ex genom att hantera statistiken i en databas (datalager) som inte behöver vara densamma som nuvarande (ersättande) elevadministrativa system. En diskussion har inletts om lösningar för statistiskt uttag inom ramen för Quick-View (i en form som ska motsvara datalager). Vidare ska Malmö stads barn- och ungdomschefer lämna ett förslag under december månad om ett utvecklat IT-stöd och kvalitetsarbete för att nå bättre måluppfyllelse.

Vidare finns det IT-stöd för den **pedagogiska** verksamheten. I KOMIN går detta under samlingsbegreppet "**Skolkompassen**". Den anges bestå av sex delar:

1. Elevdator,

2. Trådlöst nätverk,
3. Skolwebb,
4. Pedagogdator,
5. IT-kompetens
6. Grön IT.

Kommunfullmäktige beslutade under våren 2010, efter förslag från Kommunstyrelsen, om extra tilldelning av medel om 30 mkr i ärendet tillfälliga satsningar 2010. Dessa 30 mkr är inriktade mot IT som stöd för bättre målpuppfyllelse i skolan. Under hösten har kommunstyrelsen beslutat att tillföra ytterligare 12 miljoner kr för att utrusta pedagoger som nått nivå 3 i PIM med arbetsdatorer.

I beslutsärendet (tjänsteutlåtande 2010-02-17) finns följande utvecklat som motiv för satsningen:

”--- IT som ett stöd för lärandet är generellt sett för svagt utvecklat i Malmö skolor. Det finns dessutom stora skillnader mellan olika skolor i hur långt man kommit. Skolor och förvaltningar har i olika hög grad prioriterat IT -frågorna i verksamheterna. Malmö stad bör sträva efter ett mer omfattande IT -stöd i den pedagogiska verksamheten. Syftet med att satsa mer på IT-utvecklingen i Malmö stads skolor är först och främst att öka elevernas målpuppfyllelse. Det finns tydliga indikationer på att IT främjar elevers motivation och lärande. Det finns även studier som tydligt visar ett positivt samband mellan IT och kunskapsinhämtning i nästan alla ämnen. Enligt en stor engelsk studie är sambandet tydligast när det gäller språk, matematik och naturvetenskap.

Den positiva effekten av IT på elevers motivation är särskilt tydlig för elever med inlärningssvårigheter och elever som har svårt att engagera sig i skolarbetet. Detta gäller särskilt för svagpresterade pojkar, där datorerna hjälper dem att få struktur på sitt skolarbete. Ett bättre IT -stöd innebär att t ex "e-learning" kan utvecklas och att elever med utländsk bakgrund får tillgång till information och läromedel på sitt modersmål.”

De skolor som valdes ut klarade kriteriet att det skulle vara en dator per elev och att skolorna bidrog med halva finansieringen. En avrapportering har skett i anslutning till delårsrapport 2/2010 till kommunstyrelsen. Projektgruppen hoppas på en fortsättning till nästa år.

Revisionskontoret konstaterar att det är mycket teknik och kommunikation inledningsvis men att detta sannolikt måste ses som en nödvändig förutsättning för att kunna distribuera program på ett effektivt sätt.

Revisionskontorets summering:

Det finns flera kommungemensamma enheter och funktioner som ska stödja skolorna och deras ledare. Flera utredningar har inletts om finansiering, organisationsformer och hur verksamheten kan utvecklas bäst. Det är angeläget att utredningarna påskyndas och blir föremål för beslut.

8 MALMÖ – Stadsdelarnas åtgärder

8.1 Vilken information tar ledningen ut ur IT-stöd?

Revisionskontoret har ställt frågan till stadsdelarnas barn- och ungdomschefer vilken information som verksamheten kan ta ut ur IT-stöd för att få larmsignaler.

Det finns en stor spännvidd i angivna svar. En uttrycker sig så här:

”Besvärligt. Med möda kan man få fram resultaten på de Nationella proven via ELIT. Införandet av Omdöme 24 har påbörjats i stadsdelen.”

En annan kommentar:

Betygsstatistik, men det är ett eftersatt område och mycket mer finns inte att hämta.

Överlag så är det just Betygskatalogerna och nationella proven som omnämns. Tre av tio barn- och ungdomschefer nämner att man kan se åtgärdsprogram. En anser att det är de kontinuerliga kontakterna med rektorerna som ger bäst information samt den nära kontakten med centrala resursteamet.

Eventuellt använder flera stadsdelar fler än det de har omnämnt i sitt svar till Revisionskontoret. En stadsdel har svarat så här utförligt:

”LUS 2 ggr/år

Enkät resultat t.ex. trivsel

Elevfrånvaro (skola24)Enbart omdömen ur Omdömessystemet i skola 24 tas ut.

Vid inskrivning av elever från andra skolor i år 9 tar vi ut tidigare betyg, dvs. betyg i år 8.

Nationella prov samt simkunnighet i åk 3 och 5 registreras i Elit. Resultaten tas ut och analyseras av skolledning såväl som undervisande lärare.

Vart enda ett av kursplanernas uppnåendemål i åk 3 och 5 registreras i Omdöme24 samt analyseras och lämnas till mottagande lärare i nästa årskurs.

I skriftliga omdömen (Omdöme24) inför utvecklingssamtal finns ett samlat omdöme i VARJE ämne kring måluppfyllelsen. Detta analyseras och diskuteras på individnivå, klassnivå och ämnesnivå under betygs-, klass-, arbetslags- och ämneskonferenser.

Extra måluppfyllelseundersökningar i Omdöme24 genomförs i vissa årskurser för att fånga upp eventuella förändringar. Till exempel har vi i åk 9 under vårterminen nya undersökningar med ca 5 veckors mellanrum.

Revisionen i Malmö stad har granskat IT-frågor vid flera tillfällen – bland annat införandet av skolsystemet ELIT. I samband med Stadsrevisionens granskning av Kvalitet i grundskolan (2007) så tog granskningen upp frågan om ett bättre stöd för verksamheten: ”--- IT-stödet för stadsdelarnas ledning och på kommunövergripande nivå bör kunna förbättras – bl a så att fullständig betygsstatistik erhålls tidigare. ---”

Ur sammanfattningen av yttrandena över granskningsrapporten:

”--- Av yttrandena framgår tämligen entydigt att nuvarande IT-system måste avlösas av ett nytt som ger stadsdelarnas och stadens ledningsfunktioner bättre möjligheter till analys – bl a av betygsutfallet. ---”

SDF Centrum uttrycker dessutom följande: ”--- För kommande IT-system bör även en webbaserad IUP (individuellt utvecklingsplan) vara möjlig. I IUP ingår omdöme kring måluppfyllelse och i detta är eleven själv aktiv. Ett sådant redskap gör det möjligt att kunna följa eleven över tid.---”

Kommunstyrelsens yttrande sig över den granskningen i utdrag så här:

”--- Kommunledningen konstaterar liksom revisionskontoret att det finns ett behov av bättre stöd i elevsystemet för att ta fram olika rapporter och statistikunderlag. Det pågår fn en utvärdering som syftar till ett bättre IT-stöd inom den pedagogiska verksamheten. I denna utvärdering skall de olika aspekterna tas i beaktande. ---”

Revisionskontorets summering/följdfrågor:

Revisionskontoret konstaterar att det finns en stor spridning i kunskap om vad dagens IT-system kan ge. Intrycket är att stadsdelarna är beroende av om någon eller några har fått tillräckligt lång tid att arbeta i dagens system och därmed verkligen kan ge cheferna administrativt stöd.

I anslutning till en fråga om hur många som är simkunniga vid skolorna i respektive stadsdel framkom att det fanns väldigt olika uppfattning om vem som skulle rapportera in, när det skulle vara gjort och hur detta sedan skulle plockas ut och sammanställas.

Någon av cheferna önskade i det sammanhanget att en tydlig plan skulle finnas för statistikuppbörd med flera avrapporteringsuppdrag för skolan.

8.2 Lärarkompetens ställt mot kraven

Lärarnas roll i klassrummet har fått allt större uppmärksamhet. Lärarens roll som pedagogisk ledare betonas allt starkare. Skolverkets genomgång om elevers metodiska fel. (NCU) visar också på betydelsen av lärare som korrigerar de fel som eleverna kan ha lärt in. Samtal i klassrummet om varför man gör på ett visst sätt – inte bara hur man gör – får större vikt. I det sammanhanget har frågan ställts om lärarna har såväl ämnes- som den pedagogiska kompetensen.

”--- Man [syftar på Skolinspektionen] pekar också på att en bidragande orsak kan vara att lärare i de lägre årskurserna ofta undervisar i matematik och naturvetenskap trots att saknar utbildning i dessa ämnen. Samtal med läraren om matematiska och naturvetenskapliga fenomen får därmed alltför litet utrymme och eleverna får inte undervisning mot samtliga mål i kursplanen. ---” Ur Skolverkets lägesbedömning 2010 (s 41)

En stadsdel påpekar att lärarutbildningen under en tid kunde ge kompetensbrist i mellanstadiet:

”--- Lärare har en utbildning som innebär kombinerad ämnesbehörighet och behörighet för vissa årskurser. I allmänhet har de med "gammal" lärarutbildning behörighet för de senare åren, alltså skolår 7 - 9, ämnesutbildning + praktisk pedagogisk utbildning. Har man en lite nyare utbildning var den för skolåren 4-9, därefter kom en utbildning som innebar "tidigare år" och "senare år", med den nya utbildningen är vi tillbaka i en ämneslärarutbildning som troligen kommer att vara för skolåren 6-9. Sedan kan ämnesbehörigheten variera. Alltså, sammanfattningsvis så är det lite rörigt.

Vad jag kan se så [för stadsdelen] är samtliga matematiklärare för de senare åren behöriga, alltså har utbildning för ämnet och de skolår de undervisar i.

Det är lite svårare vad gäller de tidigare åren, där finns också flera olika sätt att få behörighet. Vi har lärare i tjänst som har lågstadielärarutbildning och folkskolelärarutbildning, de täcker samtliga ämnen under de skolåren. Utbildningen var kopplat till ämnen under perioden då vi hade 1-7-lärare och 4-9 lärare. 1-7 lärare har behörighet i ma/no eller sv/so i allmänhet. Organisationen med klasslärare, alltså från tidigare utbildning, har inneburit att 1-7 lärarna har använts i ämnen de inte är behöriga för men jag tror att det mesta har kommit tillrätta nu.

Detta kanske rör till det lite --- men man måste titta på varje lärare - lärarutbildningen har varierat mycket under en 30-årsperiod. ”

Från en annan stadsdel ges följande bild:

”--- I årskurs 4 – 6 har eleverna lärare med behörighet i skolans olika ämnen vilket innebär att förstärkning gjorts i framför allt engelska, matematik och no-ämnen. ---”

Revisionskontorets summering/följdfrågor:

Revisionskontoret vet inte om alla stadsdelar har behöriga lärare i matematik för de olika stadierna. Det svar vi har fått in på denna följdfråga tyder på att det är förenat med en stor tidsinsats och dessutom en mycket hög personkännedom för att kunna besvara frågan. Tidigare kan 1-7-lärare med behörighet sv/so ha undervisat i matematik.

Utöver matematik är det viktigt att kontrollera behörigheten i naturvetenskapliga ämnen och svenska som andraspråk.

8.3 Hur uppmärksammas elever som riskerar att inte nå kunskapsmålen?

Frågan löd: Vilka metoder har rektorer/barn- och ungdomschefer utvecklat för att uppmärksamma elever som riskerar att inte nå kunskapsmålen?

Ett rätt så fylligt svar var följande:

”--- Vi använder resultat av nationella prov, diagnostiska prov, ämnesprov. Elevers resultat diskuteras kontinuerligt i arbetslagen och i de lokala resursteamerna.

Elevhälsoteam går igenom elever som har behov av stöd. Specialpedagoger arbetar med en handlingsplan och screening av elever. Resultaten analyseras och åtgärder sätts in av mentorer eller specialpedagoger.

Särskilda utredningsrutiner för barn/elever med behov av särskilt stöd finns för stadsdelen och är utarbetade under ledning av Resursteam barn och unga. Rutinerna ses kontinuerligt över och förfinas. ---”

Citatet täcker utförligt hur övriga har svarat – om än beskrivet i lite mer stolpform. När det gäller diagnostiska prov nämner flera LUS (läsutvecklingsschema) En pekar uttryckligt på rekommenderat av Skolverket - bl. a. Diamant samt Lyft språket - samt material från NCM (Nationellt Centrum för matematikutbildning).

Det finns lite variationer mellan skolorna hur tidigt de sätter in ”screening”. Ett citat: --- Vissa skolor testar på alla elever år 2 därefter sätts insatser in från klasslärare och speciallärare och specialpedagog. En skola screenar alla elever i åk 1,2,4, samt alla nya elever, i svenska och matematik. --- ”

För en utomstående granskare förefaller väldigt mycket vara information genom möten. Lärare, arbetslagen, rektor, speciallärare, specialpedagoger, kuratorer, SYO och personal från stadsdelen deltar i olika konstellationer med olika frekvens.

En barn- och ungdomschef har infört en nyhet i och med hösten 2010: --- Uppdragssamtal mellan enskild rektor och barn och ungdoms chef var tredje vecka. Samtal kring måluppfyllelse och planerade åtgärder. ---”

Ett annat svar visar på utmaningarna: --- Vi låter icke betygssättande personal (SYV/Kurator) intervjuar alla elever i åk 8 vilka efter v 44 bedöms inte klara G till jul. Åtgärdsprogram ska upprättas utifrån detta. Har givit bra resultat men faller ur systemet hela tiden. Tar tid men är effektivt. Olika typer av coachningsförsök . Har ofta hamnat i social coachning i stället för coaching mot bättre resultat. Tidig upptäckt, tidiga insatser, men det verkar som att vanans makt tar över. Särskilda satsningar på elever som ”bara” har underkänt i ett av behörighetsgivande ämnen – ger bättre utdelning än satsning på en som har underkänt i tre....cyniskt men sant. ---”

Skolinspektionen är mycket tydlig med att alla elever ska nå målen i alla ämnen. Skolinspektionen skriver om Sofielundskolan, vars tydligt förbättrade resultat ändå uppmärksammas positivt av Skolinspektionen, på följande sätt:

Det är uppenbart att ett ständigt pågående och strukturerat pedagogiskt utvecklingsarbete tillsammans med en nystart vad avser lokaler har haft betydelse för tillståndet på skolan. Men om de förbättrade resultaten ska bli beständiga måste skolan fortsätta sina ansträngningar så att undervisningen i än högre grad är anpassad efter varje enskild elev och samarbetet mellan lärarna, klasser och årskurser nära och meningsfulla. Kontakten mellan skolan och föräldrarna kan likaledes förbättras om skolan ser till att de individuella utvecklingsplanerna omfattar alla ämnen, blir mer konkreta och begripliga för såväl elever som för föräldrar och därtill är tydligt relaterade till de nationella målen.

Revisionskontorets summering/följdfrågor:

Det finns en hög medvetenhet om olika sorters tester som kan användas. Det verkar finnas lite variation i hur tidigt dessa sätts in. Alla är medvetna om vikten av tidig upptäckt men någon nämner också "vanans makt".

Stadsdelarna får svåra avvägningsproblem om styrningen sker alltför starkt på "uppnått behörighet" eller "klara alla ämnen" – d v s de statistikmått som används för att utvärdera skolorna.

Frågan är hur stadsdelen får en samlad överblick över hur eleverna ligger till i förhållande till målen. Risker finns att det blir enbart de nationella proven och satta betyg som blir signalerna uppåt från skolnivån.

Ingen har hänvisat till någon översikt eller sammanställning i något IT-system som skulle kunna ge förvaltningsledningen snabb information.

8.4 Vilka åtgärder sätter skolan in för eleverna som inte har nått målen i nationella prov i årskurs 5?

Frågan löd: Vilka åtgärder sätter skolan in för de elever som inte har nått målen i nationella prov i årskurs 5?

Det mest omfattande svaret löd:

Åtgärdsprogram!

Specialpedagogiska åtgärder

Insatser av elevhälsoteamet

Fler lärare i en årskurs/klass/riktade resurser

Intensivträning/läskurser

I förekommande fall konsulteras skolpsykolog/ test/utredning

Pedagogiska/kompensatoriska hjälpmedel,

Extra stödundervisning

Extra simundervisning

Läxhjälp

Lovskola

Särskild undervisningsgrupp
Studiehandledning på modersmålet

En annan åtgärd som nämns är att ge eleven längre tid för prov och andra uppgifter. Uppläsning av prov är en annan åtgärd.

En nämner uttryckligen att för de elever som inte har nått målen i åk 5:

”--- Identifiera vilka delmål elever ej klarat.”

Några nämner också vissa omfördelningar eller tillskott av resurser.

”--- omfördelning av resurser (bilaga har bifogats). --- ”

”--- Vi har satt in extra resurs med lärare i engelska, matematik och svenska. --- ”

Skolinspektionen har beträffande Nya Stenkulaskolan, SDF Södra innerstaden, gjort noteringen i sitt tillsynsbeslut att åtgärdsprogrammen inte alltid följer författningens krav.

Beträffande Tingdammskolan, SDF Oxie, ger Skolinspektionen ett rätt utförligt motiv:

”--- Av Skolverkets allmänna råd för arbete med åtgärdsprogram framgår att en noggrann bedömning av elevens förmåga är en förutsättning för att realistiska mål ska kunna formuleras och att skolor ibland lägger ett alltför stort ansvar för stödåtgärderna på eleven eller elevens vårdnadshavare. Fokus måste ligga på de åtgärder skolan har ansvar för.

De åtgärdsprogram som inspektörerna tagit del av är av varierande kvalitet. Åtgärdsprogrammen har fokus på elevens åtagande och inte särskilt mycket på hur skolan ska anpassa verksamheten utifrån elevens behov. Det saknas i flera fall redogörelse för insatser, kopplade till elevens stödbehov, som skolan avser att vidta. ---”

Stadsrevisionen har sin granskning ”Insatser för elever med särskilda behov” (juni 2010) också kommit till slutsatsen att det förekommer vissa brister i åtgärdsprogrammen. Granskningen omfattade skolor på fyra stadsdelar och genomfördes av Price Waterhouse Coopers.

8.5 Dokumentation och uppföljning av insatta åtgärder?

Frågan löd: ”Hur **dokumenterar** och **följer** skolan **upp** insatta åtgärder för dessa elever?”

Samtliga hänvisar till skolornas åtgärdsprogram. Det finns lite variationer i hur man anger uppföljningen av dessa. En skriver uttryckligen att åtgärdsprogrammet följs upp tillsammans med elev och föräldrar och att det avslutas när målen har nåtts. En annan skriver att åtgärdsprogrammet följs upp och utvärderas av lärare och specialpedagog.

Dokumentation av utvecklingssamtal är ett annat dokument. Vidare finns de individuella utvecklingsplanerna (IUP).

Flera hänvisar också till klasskonferenser och elevgenomgångar. Elevhälsoteamen lyfts också upp av flera.

En stadsdel har organiserat om arbetslagen för att bättre kunna följa varje elev och sätta in stöd där det behövs. Det är sedan arbetslagen som tar ärenden till lokala resursteamet där insatser följs upp och utvärderas.

Revisionskontoret konstaterar att det finns flera olika dokumenttyper som man hänvisar till även om ÅP (Åtgärdsprogram) är det helt dominerande för elever som riskerar att inte nå målen. Dessa är då på individplanet. En barn- och ungdomschef uttrycker sig rätt drastiskt om möjligheterna att få en samlad bild på stadsdelen:

”--- Via IUP och ÅP men alldeles för uselt på strukturell och övergripande nivå! Helkassa är vi! ---”

8.6 Hur förvaras dokumentation? Sekretessregler?

Hur förvaras dokumentation? Finns och hur beaktas då eventuella sekretessregler?

Huvuddelen hänvisar till att elevmapparna förvaras på skolans expedition. Normalt sett i låsta dokument/arkivskåp. Någon uppger att sekretessbelagda handlingar förvaras hos elevhälsan.

När det gäller frågan om åtgärdsprogram ska sekretessbeläggas eller ej så uppger en stadsdel följande:

”--- Diskussion har pågått och pågår om vilka uppgifter en IUP, ett skriftligt omdöme och ett åtgärdsprogram får innehålla med hänsyn taget till elevens rättssäkerhet. All dokumentation lämnas till skolledningen som arkiverar handlingar i elevens mapp. Elevmappar förvaras i låsta dokumentskåp som på vissa skolor förvaras i särskilt låst utrymme på skolan.---”

Medan en annan stadsdel anger följande rutiner:

”--- Offentliga dokument som t.ex. åtgärdsprogram finns i pärm, står på rektors exp. Sekretessbelagd information är inlåst i vårt valv.---”

Revisionskontorets summering/följdfrågor:

Svaren tyder på att handlingarna förvaras så att obehörig åtkomst försvåras.

Däremot kan sannolikt kunskaperna om hur man skriver protokoll och minnesanteckningar förbättras. Om alla vet vilka uppgifter som ska sekretessbeläggas så kan dessa uppgifter läggas i en separat bilaga, som då är den del som sekretessbeläggs. Svaret från en stadsdel antyder att det kan vara av värde att gå igenom detta noggrant.

Ingen har uttryckligen hänvisat till Elevhälsans IT-system PMO, som är för skolläkare, skolsköterska och skolpsykologer. Det som skrivs in i det systemet ska ge högt skydd mot obehörig åtkomst och underlätta att upprätthålla sekretess. Det är av vikt att övrig

stödpersonal som kuratorer och studievägledare, som också kan ha känsliga uppgifter från samtal med elever eller föräldrar, förvarar sina handlingar på ett säkert sätt.

8.7 Hur har lärarna utvärderat och omprövat sin undervisning?

Frågan löd: ”Hur har skolan (lärarna) utvärderat och omprövat sin undervisning?”

Ett svar förtjänar att lyftas fram alldeles särskilt:

”--- Det varierar inom varje skola och mellan skolorna. Vi kan nu skönja synvändan att det faktiskt är pedagogens/skolans uppgift att anpassa undervisningen till elevernas förutsättningar. Någon skola har tagit bort särskild undervisningsgrupp och satt in resurserna i klassrummen.

Många lägger ut mer elevtid.

En ständig diskussion påskolorna.--- ”

Uttrycket ”synvända” kan komma från en kommun som lyckades vända sina dåliga skolresultat. Tidigare hade skolorna i den kommunen ofta sagt att de inte kan lyckas eftersom eleverna hade så dålig bakgrund (förkunskaper för respektive nivå, svag motivation, klen stöd från föräldrarna med flera faktorer som skolorna menade sig inte rå på.)

Citatet ovan är viktigt för det visar så tydligt att det tar tid att ändra attityder. Det visar också på pedagogens/skolans uppgift att anpassa undervisningen till elevernas förutsättningar. (det kompensatoriska uppdraget)

Flera nämner olika insatser för att **göra målen tydligare** påverkar undervisningen. En nämner:

”---För att göra mål tydliga för eleverna får eleverna dokument där krav för måluppfyllelse specificeras. --- ”

En annan pekar på:

” --- Mycket har hänt i samband med att vi fick skriftliga omdömen och tydliggjorde våra lokala mål. Detta påverkade undervisningen i klassrummet i högsta grad. --- ”

Arbetet med att få mer **likartade bedömningar och betygsättning** nämns också av flera som ett inslag som har förändrat undervisningen.

På en stadsdel har man haft **externa resurser** som ger återkoppling till lärarna:

”--- Några skolor har haft besök av konsulter som arbetar med arbetslagen eller lärarens roll i klassrummet. De har gett feedback till alla de besökt och det har i vissa fall lett till att lärarna omprövat sitt sätt att undervisa. --- ”

Lite av samma tema är de svar som nämner **olika kurser**. I en stadsdel har alla grundskollärare har gått en specialpedagogisk utbildning under två år (en skola). Där nämns också matematikcirkel, språkutvecklingskurser direkt kopplade till undervisningen. Från en annan stadsdel listas studiecirkel i genrepdagagogik; ”Stärk språket, stärk lärandet” (Pauline Gibbons) och studiecirkel i matematik; ”Förstå och använd tal” (NCM).

I det sammanhanget förs också fram att lärare delges aktuell forskning via Matchmail, insatser från Utvecklingsenheten samt RMS.

En tar upp införandet av ”**smart-board**” som ska ha lett till att undervisningen förändrades. Den stadsdelen har satsat på utbildade ”smartboard-piloter” som handlett sina kolleger. Under mediapedagogens ledning där har det skett en utveckling av datoranvändningen i undervisningen.

Revisionskontorets summering/följdfrågor:

I SKL:s skrift om ”Bra kan bli bättre” finns ett avsnitt om vikten av läraren får feedback på sin undervisning – gärna av rektorn, som ska vara den pedagogiska ledaren. Framgångsrika skolor har rektorer som gör fler klassrumsbesök och ger mer återkoppling till lärarna. Rektor kan då också bedöma lärarnas olika kompetenser. I boken citeras en rektor från Haninge kommun:

”--- Jag ger arbetslagen själva i uppdrag att gemensamt definiera medarbetarnas styrkor och kompetenser. Det har bland annat lett fram till att en lärare undervisar alla klasser i vissa svåra moment i matematik. För den läraren är bäst på det.---”

I många utvärderingssammanhang pekar man gärna på kollegial bedömning. Om rektor inte har tid – eller bedömer sig ha rätt ämneskompetens – för att följa lärares lektioner kan en struktur som innebär att lärare lär av varandra vara ett sätt att öka reflektionen. ”Kunde den här lektionen ha utförts på ett annat – och bättre - sätt?”

Kungliga vetenskapsakademien utdelar varje år ett pris till fyra lärare som bedöms ha gjort en framstående insats. 2009 utdelades ett av dem till Doris Lindberg, Stockholm. Hon fick priset mycket för att hon har gjort matematiken konkret. I botten finns en Montessoribakgrund. Doris har också besökt Kina flera gånger och följt hur de arbetar. Skolverket sammanfattar i sin presentation av pristagaren:

”--- Doris Lindberg menar att ett framgångsrikt arbete med lesson study kräver tid för kollegiala ämnesdiskussioner. Man måste ta sig tid för detta inom arbets- eller ämneslaget och då är det viktigt att skolledningen förstår vilken kraft och kvalitet som kan komma ur denna typ av arbete. Eftersom lektionsbesök också är ett viktigt inslag behövs ett gott samarbetsklimat och en vilja till att utveckla undervisningen i lärarkåren. Har man inte möjlighet att besöka varandra, kan man också filma lektionen och sedan titta på den tillsammans med kolleger i efterhand.

- Detta sätt att arbeta erbjuder ju en helt annan typ av fortbildning än den man får vid en- eller tvådagarskonferenser, eftersom detta är ett praxisnära utvecklingsarbete som pågår hela tiden, avslutar Doris Lindberg. En enstaka konferens är säkert intressant för stunden, men för hur många lärare påverkar det arbetet i klassrummet, och för hur lång tid?--- ”

Enligt Revisionskontoret är det av mycket stor vikt för eleverna att den lärare som är bäst skickad att undervisa i ett visst moment är den som får uppdraget. Genom ett gott samspel mellan rektor, lärare och kolleger kan alla bli vinnare.

9 Förkortningar. Förklaringar

I skolans värld vimlar det av förkortningar. Revisionskontoret försöker att skriva ut i fulltext men ibland måste förkortningar användas. En del förkortningar (begrepp) förutsetts ofta vara kända men definitioner och korta förklaringar kan hjälpa upp för dem som inte dagligen arbetar med skolfrågor.

EHT	Elevhälsoteam.
IKT	Information och kommunikationsteknik (i Malmös skolor)
IUP	Individuell utvecklingsplan. Ska finnas för alla elever.
LUS	Läsutvecklingsschema
NP	Nationella proven. Nationella prov har i Malmö genomförts under lång tid i årskurs 5, 8 och 9. (fanns tidigare viss valmöjlighet för kommunerna om man ville genomföra i årskurs 5).
PIRLS	Progress in Reading Literacy Study. Gjordes för andra gången i Sverige år 2006. I PIRLS undersöks läsförmågan hos elever i årskurs 4. Omfattar 12 länder.
PISA	Programme for International Student Assessment är ett OECD-projekt som syftar till att undersöka i vilken grad respektive lands utbildningssystem bidrar till att femtonåriga elever, som snart kommer att ha avslutat den obligatoriska skolan, är rustade att möta framtiden. Genom olika prov undersöks elevernas förmågor inom tre kunskapsområden: matematik, naturvetenskap och läsförståelse. Studien genomförs var tredje år. År 2000 deltog 32 länder. År 2009 deltog 66 länder.
SALSA	Skolverkets arbetsverktyg för lokala sambandsanalyser (SALSA). Betygsresultaten presenteras för fristående och kommunala skolor med årskurs 9. Innehåller dels faktiska betygsresultat, dels modellberäknade resultat. De senare tar hänsyn till tre bakgrundsvariabler; utländsk bakgrund, kön, föräldrarnas utbildningsnivå. Det modellberäknade värdet ska genomsnittligt sett förklara omkring 40 % av de skillnader som finns mellan skolor. Återstoden beror då på andra faktorer – t ex hur skolan är organiserad, bemannad m m.
TIMMS	TIMSS, trends in Mathematics and Science Study, avser att mäta elevers kunskaper i matematik och NO i både årskurs 4 och 8. Genomförs vart fjärde år med start år 1995. I TIMSS 2007 deltog 59 länder
ÅP	Åtgärdsplan. Ska tas fram för de elever som riskerat att inte nå målen.

10 Källor och referenslitteratur

Skriftliga källor

Beslutsorgan	Avser
Skolinspektionen	Rapport 2010:14 "Rätten till kunskap. En granskning av hur skolan kan lyfta alla elever." Rapport 2010:10 "Arbetar skolor systematiskt för att förbättra elevernas kunskapsutveckling?" Granskningsrapporter från pågående tillsyn av skolorna i Malmö.
Skolverket	"Vad påverkar resultaten i svensk grundskola? Kunskapsöversikt om betydelsen av olika faktorer." (2009). Läget 2010 – skrivelse till Regeringen.
SKL – Sveriges kommuner och landsting	Aktuellt om Skola och förskola 2010 "Bra kan bli bättre"
Linnéuniversitetet - institutionen för pedagogik, psykologi och idrottsvetenskap	"Utredning av Malmö stads modersmålsorganisation" Ann-Christin Torpsten, mars 2010.
Malmö stad Kommunfullmäktige	Årsredovisning 2009, Årsredovisning 2008. Budget 2010.
Malmö stad Kommunstyrelsen	Förslag till Budget för 2011. Faktaunderlag inför uppdrag rörande översyn av modersmålsstöd/ modersmålsundervisning/studiehandledning
Malmö stad Stadsdelsfullmäktige	Kvalitetsredovisningar.
Malmö stad Revisorskollegiet	2000-12-20 Verksamhetsmätt Utbildning 2002-04-16 Kvalitetsarbete. 2003-4 Granskning av sex grundskolor 2003-17 Kvalitetsarbetet – uppföljning 2004-13 Ofullständiga betyg i gymnasieskolan 2006-02-07: Elever med behov av stöd 2006-09-26: Granskningsrapport m a a Skolverkets inspektion 2005. 2006-12-12: Granskningsrapport avseende Valfärd för alla – det dubbla åtagandet. 2007-01-30: Elever med behov av stöd - uppföljning. 2007-06-20: Målstyrning – jämförelse med Köpenhamn. 2007-09-26: Kvalitet i förskolan. 2007-12-18: Kvalitet i grundskolan. 2008-06-18 Stödfunktioner inom skolan. 2008-10-21: Betygsutveckling i gymnasiet. 2009-05-19: Betygsättningen 2010-06-00: Granskning av insatser för elever med särskilda behov, Norling och Lindblad, Price Waterhouse Coopers

Internetkällor

Internetkälla	Avser
http://www.skolinspektionen.se/	Skolinspektionens webbplats
http://www.skolinspektionen.se/sv/Tillsyn/Tillsyn-i-Malmo/	Skolinspektionens webbplats om tillsynen i Malmö
www.skolverket.se/	Skolverkets webbplats.
http://www.skolverket.se/sb/d/252/a/16580	Skolverkets webbplats där resultat och slutsatser av TIMMS 2007 finns presenterat. Bland annat flera informativa filmer där fil dr Per Olof Bentley på ett tydligt sätt visar hur eleverna gör när de räknar fel. Det finns nämligen enligt resultaten vissa systematiska fel och inte enbart slarvfel när elever räknar fel.
http://www.skolverket.se/sb/d/4029	Skolverkets webbplats om Matematiksatningen 2009–11.
http://www.skolverket.se/sb/d/254	Skolverkets webbplats om Pisa
http://siris.skolverket.se/pls/portal/ris.ris_rapport_gen.rapp_ap_slutbet	Skolverkets webbplats med betygsstatistik.
http://www.modersmal.net/	Skolverkets webbplats om modersmålsundervisning
http://www.skolporten.com/fou/mangfald/default.aspx	Skolportens portal om mångfaldsfrågor
http://www.malmo.se/	Malmö stads webbplats
http://www.malmo.se/mangfaldi/skolan	FoU Malmö/utbildning (tidigare Resurscentrum för mångfaldens skola, RMS) FoU Malmö/utbildning hör till stadskontorets Avdelning barn och ungdom och är ett samarbete mellan Malmö stad och Malmö högskola .
http://www.starev.se/	STAREV:s webbplats. Samarbetsorgan för förtroendevalda revisorer i kommuner, landsting och regioner med egna revisionskontor. Från denna webbplats finns bl a länkar till övriga revisionskontor i Sverige.
http://www.skyrev.se/	SKYREV:s webbplats. Sveriges kommunala yrkesrevisorer.
http://www.malmo.se/stadsrevisionen	Malmö stadsrevisions webbplats.

Uppgiftslämnare

Organisation/enhet	Namn
Stadskontoret, BoU-avdeln	Ana-Maria Deliv, avdelningschef
	Bo-Göran Pettersson, kvalitetscontroller
	Kerstin Wramell-Lundin, utvecklingssekreterare
	Helena Plantin, utvecklingssekreterare
	Pia Håland, utredningssekreterare
	Anders Ljungdahl, systemförvaltare
Stadskontoret, Ekonomi-avd	Kimmo Räihä, controller
Stadskontoret, IT-avdeln	Ulf Linderoth, infrastrukturutredare/strateg.
Utbildningsförvaltningen	Lars Sletterhage, C Pedagogiska centralen
SDF Centrum	Anders Grundberg, C barn- och ungdom Rainer Brücher, adm sekreterare
SDF Södra innerstaden	Ingegerd Ekström, C barn- och ungdom Yvonne Bengtsson, utvecklingschef
SDF Västra innerstaden	Ingrid Sundström, C barn- och ungdom
SDF Limhamn/Bunkeflo	Mats Bååth, C barn- och ungdom
SDF Hyllie	Marie-Louise Andersson, C barn- och ungdom
SDF Fosie	Henric Kahlmeter, C barn- och ungdom Björn Klefbohm, projektledare
SDF Oxie	Ann-Christin Olsson, C barn- och ungdom
SDF Rosengård	Jytte Lindborg, C barn- och ungdom
SDF Husie	Roberto Citterio, C barn- och ungdom
SDF Kirseberg	Mariana Thelander, C barn- och ungdom
Göteborgs universitet - institutionen för didaktik och pedagogisk profession.	Åse Hansson, doktorand

Referenslitteratur

Författare	Titel	Förlag
Douglas Berglund	En lat jävels guide till MVG i alla ämnen	Frank förlag
Thomas Fürth och Göran Krafft	Framtiden börjar i klassrummet – om att motivera lärare och elever att möta framtidens utmaningar.	Epago förlag